

การวิเคราะห์นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของไทย

Analysis of The Policy of Thai Women Empowerment Funds

สุภาพร ประกอบธรรม¹ และ อนรรักษ์ อนันตนารถ²
Supaporn Prakobthum¹ and Anurat Anantanatorn²

Received : July 2, 2025; Revised : December 22, 2025; Accepted : December 23, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของไทย 2) วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของนโยบาย และ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบาย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารโครงการระดับนโยบายส่วนกลาง ระดับจังหวัด ประธานคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนระดับภาคและจังหวัด ระดับอำเภอ และท้องถิ่น นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ รวมจำนวน 15 คน คัดเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจงจากผู้ปฏิบัติงานจริง และการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีแบบสามเสาหลักความสอดคล้อง ด้านข้อมูล ด้านตัวบุคคล และด้านระยะเวลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Content analysis วิเคราะห์และตีความเนื้อหาข้อมูลที่เป็นข้อความเพื่อให้ได้ประเด็นที่สำคัญมาสร้างความเข้าใจผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เป็นมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสตรีให้มีความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นแหล่งทุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้สมาชิกกองทุนไปดำเนินกิจการเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ บริหารกองทุนโดยกลไกระบบราชการ มีคณะกรรมการบริหารและกำกับกองทุน 3 ระดับ ได้แก่ ส่วนกลาง ระดับกรุงเทพมหานคร และระดับจังหวัด ควบคุมกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยหลักเกณฑ์เงื่อนไขและ

¹ นิสิตปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา; Doctor of Philosophy Program, Department of Strategy and Security, Burapha University ; e-mail : Supaponooy@hotmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา; Professor of the Doctor of Philosophy Program, Department of Strategy and Security, Burapha University ; e-mail : anurat@go.buu.ac.th

แนวปฏิบัติที่กำหนดจากส่วนกลาง สมาชิกมาจากสตรีที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่เป็นสมาชิก ดำเนินการจัดสรรกองทุนรูปคณะกรรมการ ระดับภาค ระดับจังหวัด และอำเภอ ผลของการดำเนินนโยบายมีความสำเร็จในเชิงปริมาณจากการขยายจำนวนสมาชิก และจำนวนโครงการที่ขอกู้ แต่ล้มเหลวเรื่องผลลัพธ์กิจการที่กู้เงินไปไม่มีความยั่งยืน มีปัญหานี้เสีย สมาชิกจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่ใกล้ชิดกับกลุ่มชนชั้นนำระดับอำเภอและจังหวัด ปัญหาและข้อจำกัด ได้แก่ นโยบายมุ่งเน้นการกระจายเงินมากกว่าการพัฒนาศักยภาพสตรี เน้นการสั่งการกำกับควบคุม ขาดการมีส่วนร่วม ระบบมีความซับซ้อน ยากต่อการปฏิบัติ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง สตรีส่วนใหญ่ไม่รู้จักและไม่สนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก ไม่มีคำตอบแทนให้กับอนุกรรมการและผู้บริหารที่ขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ ขาดแรงจูงใจ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แนวทางการปรับปรุงนโยบาย ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านกฎระเบียบและมาตรการ และ 3) ด้านการเครือข่ายการทำงาน

คำสำคัญ (Keywords) : การวิเคราะห์นโยบาย , กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, นโยบายสาธารณะ

Abstract

This study aims to (a) analyze the Women's Development Fund (WDF) policy in Thailand, (b) examine its challenges and limitations, and (c) propose recommendations for policy improvement. A qualitative research approach was employed, using data collected through document analysis, in-depth interviews, and focus group discussions. Key informants included policymakers, provincial-level implementers, WDF committee chairpersons, representatives of fund members, and subject-matter experts. Participants were selected using snowball sampling until data saturation was reached. Data were analyzed through triangulation of sources, participants, and time to ensure validity and reliability.

The findings reveal that the WDF is a flagship policy initiated by the Pheu Thai Party, designed to provide low-interest loans to women's groups to support occupational development and income generation. The fund is managed through a three-tier committee structure—national, Bangkok Metropolitan, and provincial levels—operating under centralized rules, criteria, and operational guidelines. Sustained political support has contributed to the policy's continuity and quantitative success, reflected in the growth of membership and loan projects.

However, the policy faces significant challenges. It lacks clearly defined strategic objectives, with an excessive focus on economic support rather than empowering women's roles and capacities as originally intended. The implementation process remains highly centralized, bureaucratic, and rigid, limiting responsiveness to local needs. Genuine community participation is insufficient. Furthermore, the fund's management system is overly technical and complex, particularly in financial administration, posing practical difficulties for local officers and committee members. Ineffective communication reduces public awareness, resulting in limited participation, primarily among those with close connections to the committees. Additionally, the absence of appropriate incentives, remuneration, and welfare for committee members and administrators diminishes their motivation, commitment, and operational effectiveness. Proposed best practices for efficiency : 1) Management 2) Regulations and measures and 3) Networking.

Keywords : policy analysis, Women's Development Fund, public policy

บทนำ (Introduction)

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลสมัยนายกยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ได้มีการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 เรื่องการสนับสนุนบทบาทของสตรีไทยในการมีส่วนร่วม และนโยบายความมั่นคงของชีวิต ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป็นวาระเร่งด่วนที่จำเป็นต้องดำเนินการภายในปี พ.ศ. 2555 เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาสตรี โดยจัดตั้งเป็นกองทุนที่มีมูลค่ากว่า 7,7000 ล้านบาท สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ หรือปลอดดอกเบี้ยในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ และสวัสดิการให้แก่สตรี รวมถึงการพัฒนาสตรีและเครือข่ายสตรี การพัฒนาบทบาทสตรี การสร้างภาวะผู้นำ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิให้กับสตรี ซึ่งเป็นนโยบายที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีในทุกมิติ ตั้งแต่ด้านสังคม เศรษฐกิจ และพัฒนาศักยภาพของสตรีในทุก ๆ ด้าน โดยรัฐบาลมุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มสตรี ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ เพื่อให้โอกาสสตรีในทุกพื้นที่ทุกชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมพัฒนา เพื่อสตรีทุกคนโดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรสตรีต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562)

การดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของไทย ได้ผ่านระยะมากกว่า 10 ปี มีพัฒนาการในการขับเคลื่อนมาตลอด มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรส่วนกลางที่รับผิดชอบ มีการปรับเงื่อนไขหลักเกณฑ์การจัดตั้งกองทุน การบริหารจัดการกองทุนและการเพิ่มงบประมาณ เข้าระบบกองทุน จนทำให้เกิดการขยายตัวของกองทุนทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงกิจกรรม และการดำเนินงานมีทั้งประสบความสำเร็จและประสบปัญหา

จากการตรวจสอบกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีและวิเคราะห์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยกรมการพัฒนาชุมชนพบว่า กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีกลไกการขับเคลื่อนกองทุนผ่าน คณะทำงานในแต่ละระดับ เป็นจุดแข็งในการใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับพื้นที่ แม้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจะมีระเบียบ ข้อบังคับเป็น กรอบในดำเนินงานนั้น เมื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีการขับเคลื่อนจริงในแต่ละพื้นที่กลับพบว่า ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่ากองทุนจะมีระเบียบ ข้อบังคับ แต่การสื่อสารสร้างความเข้าใจในระเบียบและแนวทางการปฏิบัติของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรียังมีประสิทธิภาพน้อย ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานมีประสิทธิภาพน้อย (กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, 2561) ผลจากการวิจัยสภาพและ ปัญหาการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในกรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การพิจารณาเงินกู้ การประชุม ระเบียบข้อบังคับ การบริหารจัดการ การจัดทำบัญชี การส่งเสริมอาชีพ (ศราวุธ สังข์วรรณะ, 2556) ส่วนงานวิจัยการพัฒนาบทบาท คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด จากจังหวัดตัวแทน 4 ภูมิภาค ของมัทนา ภูครองหิน (2563) พบว่า ปัญหาอุปสรรค สมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีขาดทักษะในการเขียน โครงการรวมถึงกลไกการทำงานตั้งแต่ระดับภาคเชื่อมโยงไปสู่ระดับตำบล นอกจากนี้ในงานวิจัยของ จีรภา มิ่งเชื้อ และธนิสสา โรจนตระกูล (2564) พบว่า การบริหารจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีขั้นตอนดำเนินงานหลายระดับ ขาดการกำกับติดตามในพื้นที่ จึงควรลดขั้นตอนของกระบวนการ พิจารณานุมัติให้มีความกระชับและรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อการดำเนินการ และยังต้องเพิ่มอัตรากำลัง ให้เพียงพอต่อการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ในการนำนโยบายลงไปปฏิบัตินั้นควรมีความชัดเจน ควรมีมาตรการในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนฯ ให้มีความยั่งยืนและชัดเจน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งที่วิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่มาของนโยบาย การขับเคลื่อนนโยบาย ผลของการ ดำเนินนโยบาย และปัญหาข้อจำกัด เพื่อทำความเข้าใจนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ว่าเมื่อ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงาน มีการปรับ

กลไกการขับเคลื่อนกองทุนให้มีความชัดเจนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละระดับมากขึ้นแล้ว โดยมีคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด ในฐานะคณะทำงานที่เป็นกลไกสำคัญในระดับจังหวัด จะมีระดับการรับรู้ความเข้าใจต่อแนวทางการขับเคลื่อนอย่างไร รวมถึงศึกษาผลการดำเนินนโยบายและความคิดเห็นต่อบทบาทของคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทั้งนี้เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะการปรับปรุงนโยบายให้เกิดการพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานและตอบสนองความต้องการของสตรีในระดับพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานและคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ของกรอบอำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการพิจารณากันกรอบโครงการเพียงด้านเดียว ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ที่มาและการขับเคลื่อนของนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินนโยบายและปัญหาและข้อจำกัดของนโยบาย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสตรีในระดับพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้แทนระดับนโยบายจากส่วนกลาง ได้แก่ผู้บริหารกรมพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องการกำกับและดูแลนโยบาย ผู้แทนระดับจังหวัด พัฒนาการจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ประธานกลุ่มกองทุนระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ประธานกรรมการกองทุนภาคกลางและระดับจังหวัดชลบุรี ตัวแทนสมาชิกกองทุนผู้เชี่ยวชาญด้านกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และนักวิชาการด้านสตรีศึกษา รวมจำนวน 15 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ปฏิบัติงานจริงและการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ลึกและประสบการณ์ตรง

ขอบเขตระยะเวลาศึกษาวิจัย

ขอบเขตระยะเวลาศึกษา วิเคราะห์นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไทย ตั้งแต่การก่อเกิดนโยบาย ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไทย จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้ขอบเขตเนื้อหาเป็นกรอบในการวิจัย 4 ด้าน คือ 1) วิเคราะห์ที่มาของนโยบาย 2) การขับเคลื่อนและการจัดการนโยบาย 3) ผลการดำเนินนโยบาย 4) ปัญหาข้อจำกัด และแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลวิจัยในการวิเคราะห์นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้มี 2 รายการ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไทย ใน 4 ด้าน ได้แก่ ที่มาของนโยบาย การขับเคลื่อนและการจัดการนโยบาย ผลของการดำเนินนโยบาย และปัญหาข้อจำกัด

2. ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกข้อมูลการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสตรีในระดับพื้นที่

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นที่สัมภาษณ์กับจุดประสงค์ของการวิจัยหรือข้อมูลที่ต้องการครอบคลุมของเนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้องเหมาะสม ตรงตามโครงสร้างและภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล และด้านอื่น ๆ ของข้อคำถามแต่ละข้อที่เห็นสมควรให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งแสดงว่าเป็นเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอมหาวิทยาลัยออกหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานพัฒนาการจังหวัด ประสานกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไทยภาคกลางและระดับจังหวัดชลบุรี ประสานชุมชนดำเนินการลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามรายประเด็นวิจัย รวบรวมข้อมูลนำเสนอต่อเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสตรีในระดับพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และแบบบันทึกข้อมูลการจัดเวทีระดมความคิดเห็น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาเนื้อหา (Descriptive Analysis) มาใช้ในการวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงนโยบายและแนวปฏิบัติของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของไทยที่เหมาะสมและเป็นธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัยร่วมกับวิธีวิทยา แบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปผลตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอเป็นความเรียง

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิด Multiple Streams Framework (Kingdon, 1995) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการก่อเกิดนโยบาย โดยพิจารณา 3 กระแสหลัก ได้แก่ กระแสปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมือง ร่วมกับแนวคิดการขับเคลื่อนนโยบายหรือการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยพิจารณาจากการบริหารนโยบายแบบบนลงล่าง (Top-down) และล่างขึ้นบน (Bottom-up) (Sabatier & Mazmanian, 1980) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Bryson, 2011) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ และของศุภชัย ยาวะประภาส วรเดช จันทรร และอนุรัตน์ อนันทนาธร (2565)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลวิเคราะห์ที่มาและการขับเคลื่อนของนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีที่มาจากกระแสหน้าต่านโยบาย 3 กระแส ประกอบด้วย กระแสปัญหา ได้แก่ ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางสังคมของสิทธิและบทบาทสตรี ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรี และขยายตัวไปสู่กลุ่มสตรีหลายประเทศจนมีการจัดตั้งกลุ่มเรียกร้องในเชิงนโยบายของสตรีทั่วโลก กระแสที่สองได้แก่กระแสการเมือง ชื่อเรียกร้องของสตรีได้รับการตอบรับจากสหประชาชาติ และสหประชาชาติจัดตั้งองค์กร Un Women หรือองค์การเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ เพื่อผลักดันสิทธิสตรีเป็นวาระโลก เป็นวาระสำคัญที่ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความสำคัญและกำหนดเงื่อนไขความเท่าเทียมของบทบาทและสตรี และต่อมาได้กำหนดเรื่องสิทธิสตรีเป็น 1 ในตัวชี้วัดด้านความยั่งยืนของสหประชาชาติ และกระแสที่สาม กระแสนโยบาย ได้แก่กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เป็นนโยบายเรือธงของพรรคเพื่อไทยที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง และหลังจากการเลือกตั้งพรรคเพื่อไทยได้คะแนนเสียงมากและเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลโดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และได้ผลักดันนโยบายพรรคให้เป็นนโยบายรัฐบาล

และเมื่อพิจารณาการก่อตัวของนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของไทย มีความสอดคล้องกับการก่อเกิดนโยบายตามแนวคิดกระแสหน้าต่านโยบาย Policy window ของ Jonh Kingdon ที่อธิบายว่านโยบายสาธารณะจะเกิดขึ้นได้เมื่อกระแส 3 กระแสมาบรรจบพบกันในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ได้แก่ กระแสปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมือง และเมื่อกระแสทั้ง 3 กระแสมาบรรจบกันในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้นโยบายนี้ถูกกำหนดและผลักดันออกมา และยังเป็นนโยบายหลักด้านการพัฒนาสตรีของไทย

นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีจุดมุ่งหมายการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสตรีรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนโดยประเดิมจัดสรรงบประมาณ 70,000 ล้านบาทเป็นทุนเบื้องต้น เพื่อให้เป็นแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้สตรีสามารถนำไปประกอบกิจการเพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ของสตรี และเปิดรับสมัครสมาชิกกองทุน โดยสตรีสัญชาติไทยทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปสามารถสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ และจะได้รับสิทธิการกู้เงินจากกองทุน

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ 3 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาบทบาทสตรี (คกส.) เป็นกรรมการส่วนกลาง กำกับโดยกรมพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่ในการกำหนด กำกับและติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการระดับรองลงไป ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีกรุงเทพมหานคร (คกส. กรุงเทพมหานคร) และ คณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด (คกส.จ.) ทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนในระดับจังหวัดและมีคณะอนุกรรมการระดับอำเภอและท้องถิ่น เป็นคณะทำงานในระดับพื้นที่ โครงสร้างคณะกรรมการมาจากข้าราชการเป็นหลัก มีผู้แทนสมาชิกเป็นกรรมการอยู่บ้างแต่ไม่มาก

2. ผลการดำเนินนโยบายและปัญหาและข้อจำกัดของนโยบาย

การบริหารจัดการของกองทุนในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ถูกกำกับและควบคุมโดยเงื่อนไขและแนวทางปฏิบัติที่เคร่งครัดที่กำหนดจากคณะกรรมการส่วนกลาง การบริหารจัดการมีลักษณะการสั่งการจากบนลงล่าง Top-down หรือการรวมศูนย์ คณะกรรมการบริหารทุกระดับมีส่วนของข้าราชการเกือบทั้งหมด ถึงแม้ในระดับพื้นที่จะให้ตัวแทนสมาชิกเข้าไปเป็นกรรมการ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ส่วนกลางกำหนด เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ค่อนข้างจะยุ่งยากซับซ้อนแก้ไขได้ยาก คณะกรรมการที่เป็นสมาชิก เพียงกลไก หรือเครื่องมือของข้าราชการ ไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วม ส่งผลให้นโยบายมีปัญหาในทางปฏิบัติ และไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนโยบายไม่สอดคล้องกับกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและไม่ได้รับความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุน ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“...สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดทำหน้าที่เป็นเลขาคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับจังหวัด ต้องยึดแนวทางปฏิบัติ หรือเงื่อนไขหลักเกณฑ์ของส่วนกลาง เราทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มสตรีเวลาเกิดปัญหาในทางปฏิบัติต้องรายงานส่วนกลางและรอสั่งการทำให้บางครั้งช้า...” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดชลบุรี)

ผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พบว่า ตั้งแต่เริ่มต้นนโยบายเมื่อปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน กองทุนมีการขยายตัวของสมาชิกมากเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ต้องการครอบคลุมสตรีที่มีอายุ 16 ขึ้นไป สมัครงเป็นสมาชิกกองทุนทุกคน ด้วยเหตุผล

“...สตรีส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจ สมัครเป็นสมาชิก เพราะไม่ค่อยได้รับทราบข่าวสาร และเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ยุ่งยาก ไม่จูงใจ...” (สัมภาษณ์ของประธานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดชลบุรี)

ขณะเดียวกัน จำนวนโครงการที่สมาชิกขอกู้ มีการเพิ่มขึ้นและลดลงในบางช่วง ขึ้นอยู่กับนโยบายของส่วนกลางและสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ แสดงให้เห็นว่ากองทุนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสตรีในด้านการเงินและการเป็นแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำที่สมาชิกขอไปดำเนินกิจการตามแผนธุรกิจ แต่ขณะเดียวกัน พบว่ากองทุนมีปัญหาหนี้คงค้างและหนี้เสีย ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาความสามารถของคณะกรรมการบริหารในการกลั่นกรองและประเมินโครงการที่ขอรับเงินกู้ รวมถึงการติดตามเงินกู้ด้วย

อย่างไรก็ตามนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเมื่อพิจารณาถึงระยะเวลาที่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน พบว่า กองทุนมีการดำเนินการต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี และเมื่อพิจารณาไปถึงเหตุผลของความต่อเนื่องพบว่า ฝ่ายการเมืองยังให้การสนับสนุนนโยบายเพราะเป็นนโยบายที่สร้างคะแนนนิยมและมีประชาชนส่วนหนึ่งได้รับประโยชน์ จึงทำให้นโยบายสามารถดำรงอยู่ได้ถึงแม้จะเปลี่ยนรัฐบาลหลายชุดแล้ว เห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นของงบประมาณในปี 2567 โดยเฉพาะการจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการปล่อยกู้ที่เพิ่มขึ้นถึง 150% แสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะมีหนี้คงค้างและหนี้เสีย แต่ได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงประเภทของวงเงินที่จัดสรรให้กับกองทุนเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2567 พบว่า เป็นการเพิ่มงบประมาณประเภทเงินกู้ แต่งบประมาณที่เป็นการพัฒนาศักยภาพสมาชิกลดลง เป็นการยืนยันให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการกระจายเงินกู้มากกว่าการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกองทุน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการในระยะยาว ทั้งนี้ข้อมูลผลการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ปีงบประมาณ 2567 จากรายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ครั้งที่ 8/2567 ได้สรุปว่าคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีได้ติดตามการขับเคลื่อนงานกองทุนพัฒนาบทบาท

สตรี ด้านการเบิกจ่ายงบประมาณ ของปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ผลเบิกจ่ายภาพรวมเป็นเงินจำนวน 1,122,597,308.75 บาท คิดเป็นร้อยละ 83.88 การบริหารจัดการหนี้ของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ข้อมูล ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2567 มีหนี้เกินกำหนดชำระร้อยละ 15.19 ซึ่งเป้าหมายการบริหารจัดการหนี้ได้กำหนดเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 10 มีจังหวัดที่สามารถบริหารจัดการหนี้ลดลงต่ำกว่าร้อยละ 10 จำนวน 30 จังหวัด สำหรับการบริหารจัดการหนี้ของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2567 มีจำนวนเงินทุนหมุนเวียนที่ปล่อยกู้สะสม 216.53 ล้านบาท จำนวนเงินรับชำระคืน (ข้อมูล ณ วันที่ 3 พฤษภาคม 2567) รับชำระคืนเงินต้น 132.47 ล้านบาท คงเหลือ 84.05 ล้านบาท ซึ่งสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีกรุงเทพมหานคร จะนำการใกล้เคียงก่อนพ้องมาปรับใช้ในพื้นที่กรุงเทพมหานครตามความเหมาะสม ทั้งนี้จากการประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ครั้งที่ 9/2567 การติดตามผลการดำเนินงานตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ลูกหนี้ โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุดจากมาตรการที่ได้ประกาศใช้ โดยมีผลการดำเนินงาน (ข้อมูล ณ วันที่ 13 กันยายน 2567) ได้รายงานผลไว้

- มาตรการยกเลิกสัญญาค้ำประกันเงินกู้รายบุคคล และการปลดหนี้รายบุคคลของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้วันที่ 25 กรกฎาคม 2565 จนถึงปัจจุบัน มีลูกหนี้เข้าร่วมมาตรการทั้งสิ้น 1,521 ราย เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 41.20 ล้านบาท

- หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณา ลดหรือดเบี้ยปรับ/ดอกเบี้ยผิดนัด ตามสัญญากู้ยืมเงินของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีผลบังคับใช้วันที่ 28 ตุลาคม 2565 มีลูกหนี้เข้าร่วมมาตรการ จำนวน 2,245 โครงการ ได้รับชำระคืนทั้งสิ้น 41.63 ล้านบาท

- หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยผิดนัดกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2566 มีผลบังคับใช้วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2566 มีโครงการที่ได้รับการพิจารณาเห็นชอบ จำนวน 7,504 โครงการ จำนวนเงินที่อนุมัติ 1,078 ล้านบาท ปิดโครงการ จำนวน 104 โครงการ เป็นเงิน 18.23 ล้านบาท และได้รับชำระคืนเงินเป็นเงิน 532 ล้านบาท

จากผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นทั้งผลการดำเนินงานด้านการบริหารกองทุน และด้านการดำเนินงาน ที่ชี้ให้เห็นว่าเมื่อรัฐบาลมีการก่อตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีขึ้น เพื่อเป็นทุนให้ชุมชนและเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา การเฝ้าระวัง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพสตรีในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการกระจายงบประมาณของกองทุน ไปสนับสนุนด้านการสร้างงาน การพัฒนาอาชีพ การสร้างรายได้ เพื่อพัฒนาให้สตรีมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้น กลไกการขับเคลื่อนของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนับเป็นส่วนสำคัญในการทำให้

กองทุนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ที่ผ่านมาจากข้อมูลของผลการอนุมัติโครงการให้แก่สมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจึงเป็นข้อมูลอีกด้านที่จะสะท้อนให้เห็นว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการที่สามารถเข้าถึงสมาชิกทั่วประเทศได้มากน้อยเพียงไร

ข้อมูลจากการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตั้งแต่จัดตั้งในปีงบประมาณ 2555 จากข้อมูลรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ชี้ให้เห็นผลการตรวจสอบที่เป็นข้อตรวจ พบว่า การจัดสรรเงินของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีพบว่า ยังไม่ตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เป็นเหตุผลความจำเป็นในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กล่าวคือ การจัดสรรเงินสำหรับกู้ยืมเพื่อให้สตรีนำไปลงทุนในการพัฒนาสร้างรายได้มีสัดส่วนที่มากถึงร้อยละ 80 แต่เงินจัดสรรเป็นทุนอุดหนุนในการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพหรือแก้ไขปัญหาสตรี รวมถึงการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิสตรีมีเพียงร้อยละ 19.40 ในขณะเดียวกันยังพบว่า การดำเนินโครงการที่ผ่านมาในระดับจังหวัดส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกองทุนและยังพบว่าการบริหารจัดการเงินกองทุนของคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดหรือตำบล ไม่สอดคล้องตามระเบียบประกาศที่เกี่ยวข้องไม่รัดกุม (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2558) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการก่อตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในยุคแรกนั้นรัฐบาลมุ่งเน้นในการแก้ไข พัฒนาสตรีในประเทศโดยการพยายามพัฒนาและส่งเสริมให้สตรีเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ มีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นนั่นเอง ส่วนการบริหารจัดการเงินกองทุนนั้นยังขาดผู้มีความรู้และชำนาญในสาขาโดยตรงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

ปัญหาและข้อจำกัดนโยบาย กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ถึงแม้จะมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องหลายปี แต่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง ได้แก่

1. นโยบายขาดความชัดเจนในจุดมุ่งหมาย นโยบายถูกกำหนดมาเพื่อส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพและบทบาทสตรีให้ได้ทัดเทียมกับบุรุษ แต่นโยบายถูกออกแบบเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและใช้เงินเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ ขณะเดียวกันหน่วยงานที่กำกับควบคุมมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนในการดำเนินนโยบายและมุ่งแต่การขยายสมาชิกและจำนวนวงเงินกู้มากกว่าการพัฒนาศักยภาพและบทบาทตามจุดมุ่งหมายนโยบาย

2. การขับเคลื่อนนโยบายใช้กลไกระบบราชการที่ไม่ยืดหยุ่นและเน้นการกำกับควบคุมและไม่ตอบสนองความต้องการระดับพื้นที่ ระบบมีความซับซ้อนและเป็นเชิงเทคนิคมากเกินไป ความสามารถของความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และสมาชิกที่เป็นกรรมการกองทุน การวัดผล

การดำเนินงานวัดที่จำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น และโครงการที่ปล่อยกู้ เน้นเชิงปริมาณมากกว่าผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพ

3. การออกแบบกระบวนการมีความยุ่งยากเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานทั้งการสมัครสมาชิกการขออนุมัติ การจัดทำโครงการ การพิจารณาโครงการ การติดตามหนี้ และการชำระหนี้ ทำให้สตรีจำนวนมากไม่สนใจและไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกและคณะกรรมการบริหารกองทุนไม่กล้าตัดสินใจเพราะกลัวกระทำผิด

4. กองทุนขาดการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แม้จะมีสัดส่วนของสมาชิกเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุน แต่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขราชการอย่างเคร่งครัด ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจทำให้นโยบายหรือกองทุนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และไม่ได้รับตอบรับจากประชาชนมากพอ

5. การสื่อสารนโยบายกองทุน ใช้กลไกราชการที่เป็นทางการ ไม่ทั่วถึง ข้าราชการของกองทุนจำกัดอยู่ในวงราชการที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการที่เป็นสมาชิก ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารของกองทุน จึงไม่ให้ความสนใจและไม่เข้าร่วมกับนโยบาย

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสตรีในระดับพื้นที่

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ส่งเสริมให้สตรีสามารถเข้ามามีส่วนร่วมผ่านการสมัครเป็นสมาชิก และเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุน อย่างไรก็ตามสัดส่วนของสตรีที่เป็นกรรมการมีน้อยกว่าราชการ บทบาทสมาชิกเป็นเพียงองค์ประกอบของคณะกรรมการ แต่อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐมากกว่า โครงการที่ได้รับการสนับสนุนไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของสตรีในพื้นที่ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบโครงการ นอกจากนี้ กระบวนการอนุมัติโครงการและการปล่อยเงินทุนยังมีความล่าช้าทำให้สตรีที่ต้องการเงินทุนเพื่อดำเนินธุรกิจหรือพัฒนาอาชีพไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ทันเวลา ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“...การเสนอโครงการมีหลายขั้นตอน กระบวนการอนุมัติโครงการและการปล่อยเงินทุนยังมีความล่าช้าทำให้ผู้ที่ต้องการเงินทุนเพื่อดำเนินธุรกิจหรือพัฒนาอาชีพไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน อีกทั้งโครงการที่ได้รับการสนับสนุนนั้นไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของสตรีในพื้นที่...”

“...สัดส่วนของเงินงบประมาณหรือโครงการที่ถูกจัดสรร ส่วนใหญ่ถูกนำไปส่งเสริมด้านการสร้างงานและรายได้ มากกว่าการนำไปอุดหนุนโครงการที่จะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาของ

สตรี รวมถึงการพัฒนาศักยภาพสตรีและเครือข่าย ส่งผลให้กลุ่มองค์กรสตรีขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้...”

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการในการขับเคลื่อนกองทุนในระดับพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนของสมาชิกในระดับอำเภอและท้องถิ่น มีหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยงและติดตามการดำเนินโครงการของสมาชิกรวมถึงติดตามหนี้ ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในกฎระเบียบของการจัดการกองทุน ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการกลั่นกรองโครงการ และการติดตามผลส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระและปัญหาการทุจริต และคณะอนุกรรมการส่วนใหญ่เป็นการทำงานในลักษณะอาสา ไม่มีค่าตอบแทน ไม่มีการจูงใจ จึงให้ความสำคัญในอาชีพประจำมากกว่างานกองทุน ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“...ความไม่แน่นอนของโครงสร้างการดำเนินงานในระดับพื้นที่ช่วงเริ่มต้นนั้นคณะกรรมการส่วนใหญ่ มาช่วยในลักษณะผู้อาสา จึงขาดประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจในระเบียบหลักเกณฑ์การดำเนินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี นำไปสู่การพิจารณาอนุมัติโครงการที่ยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนเท่าที่ควร รวมถึงส่งผลต่อการติดตามการดำเนินโครงการดูแลติดตามสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับพื้นที่ จึงเป็นปัญหาต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ...”

“...ในการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จากผลการติดตามผลของคณะกรรมการพบว่า เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระ หนี้เสีย และปัญหาการทุจริตอยู่บ้าง แต่ก็กระทบต่อภาพรวม...”

ปัจจุบันเมื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเข้าสู่ยุคการพัฒนากองทุน ได้มีการเปลี่ยนแปลงกลไกการขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เพื่อให้กลไกการทำงานในระดับพื้นที่มีความชัดเจนมากขึ้น โดยคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด จะถูกคัดเลือกมาจากประธานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล/เทศบาล ซึ่งหมายถึง บุคคลที่เข้ามาเป็นตัวแทนในคณะทำงานนี้คือ บุคคลที่บทบาทหน้าที่ในการเชื่อมประสานการดำเนินงานตั้งแต่ระดับจังหวัดลงสู่ระดับพื้นที่ และสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกและประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ดังนั้น คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด จึงเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานการบริหารกองทุนในระดับจังหวัด เชื่อมโยงข่าวสาร การรับรู้ต่าง ๆ ลงไปสู่ระดับพื้นที่ ทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนและบทบาทหน้าที่มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสตรีในระดับพื้นที่ มีดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนั้นควรลดขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาอนุมัติให้มีความกระชับและรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อการดำเนินการ และการเพิ่มอัตรากำลัง

ให้เพียงพอต่อการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นควรมีความชัดเจน รวมทั้งมีการจัดอบรมให้ความรู้และความเข้าใจอย่างต่อเนื่องกับคณะทำงาน รวมถึงบทบาทคณะทำงานในการดูแลและกำกับติดตามตรวจสอบและรายงานอย่างสม่ำเสมอ

ด้านกฎระเบียบและมาตรการ โดยมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับนโยบาย เช่น เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินประเภทเงินทุนหมุนเวียนและประเภทเงินอุดหนุนของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยผิดนัด เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนฯ ให้มีความยั่งยืนและชัดเจน โดยอาจจะมีการคัดเลือกโครงการที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองและมีความเข้มแข็ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ด้านการเครือข่ายการทำงาน ควรมีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและรับผิดชอบกองทุนฯ ในรูปแบบเงินสนับสนุนและหรือเงินกู้ยืมโครงการของกองทุนฯ ซึ่งจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมในระดับชุมชน ทั้งนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายองค์กร และบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในการส่งเสริมสนับสนุนในการขับเคลื่อนนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสตรีและชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. จากผลวิเคราะห์ที่มาและการขับเคลื่อนของนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พบว่า กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเป็นนโยบายที่ดี ที่มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคความเทียมของสตรี และการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของสตรี แต่่นโยบายถูกออกแบบมาให้มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอาชีพและรายได้ ผ่านกองทุนที่เป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำที่ให้สมาชิกกู้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รับกำหนด เป็นกองทุนที่ต้องใช้คืน นโยบายจึงเป็นนโยบายประชานิยม ที่มุ่งเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนา ศักยภาพและบทบาทและสิทธิของสตรี ซึ่งไม่สอดคล้องจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาศักยภาพและบทบาทสตรีเป้าหมายของสหประชาชาติ และตามแนวคิดสตรีนิยมหรือ Feminism หรือ Woman Right การขับเคลื่อนนโยบายใช้กลไกราชการเป็นหลักทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการ กฎระเบียบ และเงื่อนไขการปฏิบัติงาน การกำกับและการติดตาม ทำให้กองทุนถูกมองว่าเป็นกองทุนราชการมากกว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของประชาชน นโยบายเป็นเพียงเครื่องมือทางกลไกของรัฐในการกระจายทรัพยากรจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นผ่านกลไกราชการ ประชาชนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติ ถึงแม้จะถูกสร้างให้เป็นกลไกหนึ่งของคณะกรรมการแต่ไม่ได้

มีบทบาทมากนักในการตัดสินใจ เพราะต้องตัดสินใจอยู่บนเงื่อนไขที่ราชการกำหนด ไม่มีอิสระในการตัดสินใจที่แท้จริง ทำให้กองทุนไม่ได้รับการตอบรับจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกมากเท่าที่ควรเพราะเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่ยู้งยาก และไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

กองทุนมีความมั่นคงเพราะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและผ่านรัฐบาลมาหลายชุด แต่ความต่อเนื่องของกองทุนมาจากเหตุผลทางการเมือง เพราะเป็นนโยบายที่สามารถสร้างคะแนนเสียงทางการเมือง และมีประชาชนส่วนหนึ่งชื่นชอบ และสามารถสร้างประโยชน์ได้ในระดับหนึ่ง แต่ในด้านผลสัมฤทธิ์ของนโยบายยังมีปัญหา เห็นได้จากรัฐบาลยังต้องจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กองทุนอยู่ได้ และจำนวนหนี้ที่ขาดการชำระ และหนี้เสียยังมีอยู่มาก ขณะที่สมาชิกของกองทุนยังจำกัดอยู่ในวงแคบที่ใกล้ชิดกับข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ รวมถึงคณะกรรมการกองทุนในระดับพื้นที่ แต่สตรีจำนวนมากยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิกแต่อย่างใด ซึ่งในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกองทุน

การจัดสรรงบประมาณให้ความสำคัญกับการขยายวงเงินกู้ และการขยายโครงการกู้เงินมากกว่าการพัฒนาศักยภาพและบทบาทของสตรี เห็นได้ว่ากองทุนมีความมุ่งหวังผลเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการกองทุนที่สมาชิกต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถทางการบริหาร ที่จะทำให้กองทุนสามารถเลี้ยงตัวเองได้และความยั่งยืน ขณะที่สมาชิกจะมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ของตัวเองได้

2. จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ถึงจะมีตัวเลขหนี้คงค้าง และหนี้เสียในสัดส่วนเกินเกณฑ์เงื่อนไขกำหนด แต่โครงการได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงประเภทของวงเงินที่จัดสรรให้กับกองทุนเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2567 พบว่า เป็นการเพิ่มงบประมาณประเภทเงินกู้ แต่งบประมาณที่เป็นการพัฒนาศักยภาพสมาชิกลดลง เป็นการยืนยันให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการกระจายเงินกู้มากกว่าการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกองทุน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการในระยะยาว เนื่องจากศักยภาพของสตรีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของอนรรัตน์ อนันทนาธร และชัยณรงค์ เครือนวน (2566) เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า “การสร้างการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนภาครัฐจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการสร้างความเข้มแข็งของตนเอง จะทำให้การพัฒนาเกิดผลในระยะยาวและได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากประชาชนอย่างแท้จริง”

ปัญหาและข้อจำกัดนโยบาย พบว่า กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ถึงแม้จะมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องหลายปี แต่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง

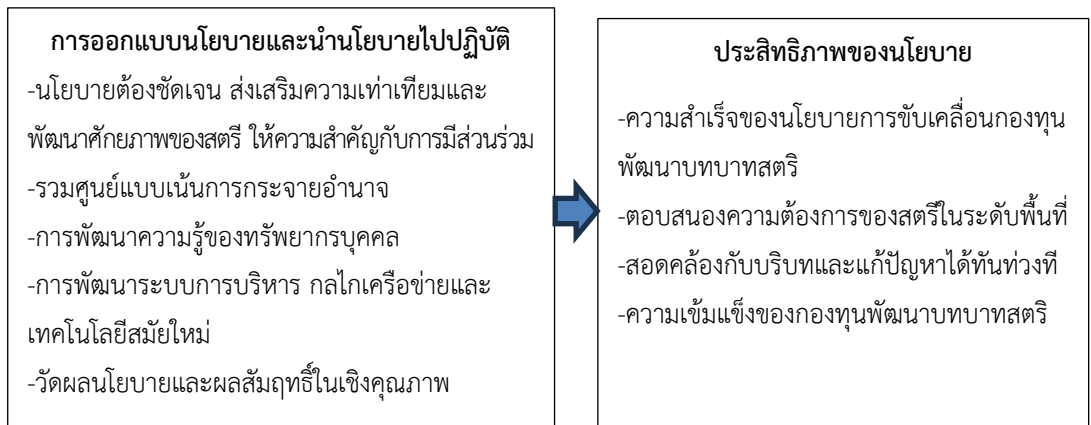
บุคลากรและคณะกรรมการที่รับผิดชอบการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่เป็นข้าราชการขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของสตรี และการส่งเสริมโครงการระดับชุมชน อาจทำให้แนวทางการดำเนินงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการยอมรับในตัวนโยบายของสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของมัทนา ภูครองหิน (2563) พบว่าสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีขาดความรู้และทักษะโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการเขียนโครงการ ซึ่งเห็นว่าควรส่งเสริมการพัฒนาบทบาทคณะกรรมการทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด ด้านการพัฒนาศักยภาพ และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับศุภชัย ยาวะประภาส อ่างใน อนูรัตน์ อนันนันทนธร (2566) “ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ บุคลากร ผู้มีหน้าที่ในการปฏิบัติต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างแท้จริง องค์กรต้องให้ความรู้และพัฒนาให้เข้าใจถึงตัวนโยบาย วัตถุประสงค์และขั้นตอนระเบียบและระบบการทำงานอย่างดี”

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)

บทความนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องการออกแบบนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ นโยบายสาธารณะจะบรรลุผลเป้าหมายในเชิงนโยบายได้ นโยบายต้องมีความชัดเจน จุดมุ่งหมายและเป้าประสงค์ของนโยบาย เช่น กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จุดมุ่งหมายโดยหลักการต้องการส่งเสริมความเท่าเทียมและพัฒนาศักยภาพของสตรี แต่่นโยบายถูกออกแบบมาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของอาชีพและเศรษฐกิจของสตรี ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติและผู้รับผลจากการปฏิบัติเกิดความสับสนในจุดมุ่งหมาย ระหว่างหลักการและเป้าหมายนโยบาย

การออกแบบนโยบายควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยเฉพาะผู้รับผลจากนโยบายได้แก่สตรีและกลุ่มสตรี เพื่อให้นโยบายตรงกับความต้องการที่แท้จริง และสร้างการยอมรับและความรู้สึกความเป็นเจ้าของที่เป็นปัจจัยสำคัญในการความสำเร็จของนโยบายการขับเคลื่อนนโยบายที่มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ในระดับพื้นที่และท้องถิ่น ควรมีการรวมศูนย์เน้นกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติระดับพื้นที่และประชาชนได้ใช้อำนาจในการตัดสินใจได้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องบริบทของพื้นที่ และแก้ปัญหาได้ทันที่ สำหรับการวัดผลนโยบายต้องให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ในเชิงคุณภาพ จะทำให้เกิดความยั่งยืนของนโยบาย ส่วนการพัฒนาความรู้ของทรัพยากรบุคคล และการพัฒนาระบบการบริหาร เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการสร้างความสำเร็จของนโยบาย ความเข้มแข็งของกองทุนต้องใช้กลไกเครือข่ายและเทคโนโลยี

สมัยใหม่เข้ามาใช้เช่น ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบจัดการความเสี่ยง และการติดตามและประเมินผล ซึ่งสามารถนำระบบ AI หรือ ปัญญาประดิษฐ์ ที่ทันสมัยมาช่วยได้

ภาพที่ 1 การออกแบบนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีและการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ
ที่มา : (สุภาพร ประกอบธรรม และอนรุตร์ อนันทนารถ, 2567)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมพัฒนาชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ นโยบาย ควรปรับและสร้างความชัดเจนในเป้าหมายที่มุ่งเน้นการพัฒนาบทบาทสตรีในเรื่องศักยภาพและความเท่าเทียมในทุกมิติ มากกว่าการมุ่งเน้นสร้างจำนวนสมาชิกและการปล่อยเงินกู้ ซึ่งไม่เกิดความยั่งยืน และไม่ตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพสตรีเงินกู้และให้ดำเนินการตามกรอบของราชการ
2. ลดบทบาทความเป็นราชการ ลดอำนาจของส่วนกลาง เพิ่มอำนาจให้ประชาชนได้มีบทบาทในการกำหนดแนวทาง และบริหารจัดการด้วยตนเอง จึงทำให้นโยบายสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ และประชาชนจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของนโยบายที่จะทำให้นโยบายมีความยั่งยืน
3. พิจารณาแนวทางบริหารความเสี่ยงทางการเงินอย่างเข้มงวดขึ้น รวมถึงการออกแบบมาตรการที่ช่วยลดอัตราหนี้เสีย เช่น การพัฒนาโครงการเสริมสร้างศักยภาพสมาชิกให้สามารถบริหารจัดการเงินกู้ได้ดีขึ้น และการเพิ่มกลไกติดตามผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. เพิ่มช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การให้สตรีในชุมชนมีบทบาทในคณะกรรมการบริหารกองทุน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน และการจัดทำระบบติดตามผลโครงการเพื่อให้มั่นใจว่ากองทุนสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ทบทวนหลักเกณฑ์การพิจารณาจัดสรรและใช้จ่ายเงินงบประมาณที่อุดหนุนให้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยต้องให้สอดคล้องตอบสนองการแก้ไขปัญหาสตรีตามเหตุผลความจำเป็นในการจัดตั้งเป็นอันดับแรก

6. กรมพัฒนาชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรับผิดชอบในการจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการอนุกรรมการในทุกระดับให้มีความรู้และความเข้าใจหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการใช้จ่ายเงินกองทุนฯ โดยเฉพาะเรื่องการชำระคืนเงิน การจัดทำและความสำคัญของหนังสือสัญญาและรายละเอียดแนบท้ายสัญญา การจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกองทุนฯ ของคณะกรรมการฯ และการจัดทำบัญชีและทะเบียนคุมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเชิงลึกถึง ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

2. วิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในระดับพื้นที่

3. สำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของสตรีทุกกลุ่ม ที่เข้าถึงหรือไม่เข้าถึงกองทุน

4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับสตรี

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). “รายงานการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี.” [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก : <https://www.dcc.moe.go.th> สืบค้น 20 มีนาคม 2568.

จิรภา มิ่งเชื้อ และธันธสา โรจนตระกูล. (2564). “ประสิทธิผลการนำนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไปปฏิบัติในอำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย.” *Journal of Modern Learning Development*. 6(3) : 164-179.

มัทนา ภูครองหิน. (2563). การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี. (2561). **รายงานการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี**. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี.
- สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2558). “รายงานผลการตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.oag.go.th> สืบค้น 12 มกราคม 2568.
- ศุภชัย ยาวะประภาส, วรเดช จันทรรคร และอนรรตน์ อนันทนาธร. (2565). **เอกสารประกอบการสอน วิทยาศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น**. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศราวุธ สังข์วรรณ. (2556). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดสุพรรณบุรี**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- อนรรตน์ อนันทนาธร และชัยณรงค์ เครือนวน. (2566). **การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. ชลบุรี : คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ และสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Bryson, J. M. (2011). **Strategic planning for public and nonprofit organizations : A guide to strengthening and sustaining organizational achievement**. 4th ed. Jossey-Bass.
- Kingdon, J. W. (1995). **Agendas, alternatives, and public policies**. HarperCollins College Publishers.
- Sabatier, P. A., & Mazmanian, D. (1980). “The implementation of public policy : A framework of analysis.” **Policy Studies Journal**. 8(4) : 538–560.
- United Nations. (2015). “Transforming our world : The 2030 Agenda for Sustainable Development.” [Online]. Available : <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> Retrieved March 20, 2025.

